

NIEWIASTKA (66) *sb f*

niewiastka (61), **niewiestka** (4), **niewiaska** (1); niewiestka *LibLeg* (2), *SarnStat*; niewiaska *OpecŻyw*; niewiastka: niewiestka *BudBib* (1:1).

e oraz końcowe a jasne; -ã- (47), -a- (15); -a- *OpecŻyw*, *Murm* (2), *BibRadz* (4), *CzechEp*, *Calep*, *CiekPotr*, *ZbyPrzyg* (3); -ã- : -a- *BibRadz* (1:1), *RejPos* (3:1); niewiestka z tekstów nie oznaczających é.

sg N niewiastka (18). ◇ G niewiastki (9). ◇ D niewiastce (4). ◇ A niewiastkę (11). ◇ I niewiastką (3) [w tym: -ąm (1)]. ◇ L niewiastce (1). ◇ V niewiastko (1). ◇ pl N niewiastki (5). ◇ G niewiastek (3). ◇ D niewiastkãm (2). ◇ A niewiastki (7). ◇ I niewiastkami (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI – XVII w,

1. Dem. od „niewiasta” ‘osoba dorosła płci żeńskiej, kobieta’, zwłaszcza młoda; niekiedy hipokor.: *muliercula Murm, Mącz, Calep, Vulg* (43) : Vmiłowál ią bóg nadewśfytki niewiałky/ ij włożył koronę krolewską na głowę iéy *OpecŻyw* 189; *Murm* 47; *KromRozm I* B4; Mogłby tu łtan Rycerfki łtąd dobry przykład brác/ A s tey máley niewiałtki/ fercá łobie dodać. Ktora broniąc oyczyzny/ gárdło łwe ważyła/ A godnáby Hetmáńłtwá/ by dziś żywá byłá. *RejZwierc* 44; *Mącz* 235d; Potym [...] potkał vbożuchną niewiałthkę/ prosił iey áby mu wyniołłá kęs chlebá y kęs wody ku pośileniu iego. *RejPos* 81v; Aż gdy vpátrzył onę vbożuchną wdowkę/ á onę pokorną niewiałtkę/ ktora z wielkim nabożeńłtwem á z wielkim płáčzem dwa pieniąłzki/ ktore iedno ná ten čás miáłá/ wrzuciłá do łkrzynie oney. *RejPos* 170v, 258, 309; *BiałKaz* D4; *MWilKHist* K; *Calep* 677a; Y tych łię chroń, ábowiem z tych łą ktorzy wrywáią łię w domy: y poimáne wiodá niewiałtki grzechámi obciáżone/ ktore vnołzą rozmáite požádlivoáci *WujNT* 2.Tim 3/6 [przekład tego samego tekstu *KromRozm I*], 2.Tim 3 arg, s. 740; TY młodziuchna niewiałtko ktora łwe iągody/ Kwiałem pierwłzym okrywáłz twoy wiek bárzo młody *ZbylPrzyg* B2.

W połączeniu z imieniem i przydawką (1): Albo też iáko oná bláha á niezbroyna niewiałtká Iudyth łwięta poráziłá onego łrogiego á mocnego Hetmána Holofernełá połrzod woylká iego/ y vcięłá głowę iego *RejZwierc* 264.

W połączeniu z nazwą miejscową, wyznania lub przymiotnikiem od tych nazw [w tym: cum ai (2), cum sb w apozycji (1); niewiastka + określenie (2), określenie + niewiastka (1)] (3): *RejAp* 59; [Pan] káżdego przyjmuie do miłofierdzya łwego łwiętego. Co okázác raczył [...] ná oney pogánce płáčłliwey niewiałtce *RejPos* 300; y gdy tám gorzeli/ y Duchá Pánu Bogu oddáli/ zámiołác on doł ziemiá y kámieniámi kazał/ áby/ powiáda/ niewiałtki Chrześciáńłkie/ kości ich y popiołu/ nie zbieráł [!] *SkarŻyw* 445.

W połączeniach szeregowych (4): *KrowObr* 220; *RejPos* 70v; Więc mnimamy áby tho s przyrodzonego okrucieńłtwá pogánin nád námi czynił/ iż pali domy náłze/ rościna dziatki náłze/ álbo tákież niewiałtki álbo ine ludzi niewinne. *RejZwierc* 261, 255v.

W charakterystycznych połączeniach: niewiastka bláha, mała, mizerna (2), młodziuchna, nieumiejętna, niewinna, niezbrojna, obciáżona grzechy (grzechami) (2), płáčłliwa, pojmana (2), pokorna, ubożuchna (2); niewiastce objawić; niewiałtkę potkać, upatrzeć, wieść (2), zwodzić.

Wyrażenia: »niewiastka brzemienna« (1): Zápámięłáli theż tego/ iáko nas Pan náłz y Prorocy pościć vczyli [...] á łnadź nie ták tym głodem á thym wymyłłaniem dziwnych potraw/ s czego

siłá mdłych dzyatek/ siłá chorych/ zefzłych/ ftórych/ ábo niewiašteek brzemiennych w choroby/ w łmierci przypadáią. *RejPos* 70v.

»nędzna niewiašteka« [szyk 6:2] (8): Ledá nędzna niewiašteká káżdego zbłaźniłá/ Co wřzytko krotochwilá z rořkofzą łpráwiłá. Káždy łie z nich dáł vwieść pořtáwám á łłowám/ Co łeřt rzecz przyrodzona chytrym białyngłowám. *RejWiz* 28v; *RejPos* 256v, 257 [3 r.], 257v [2 r.], 258.

»złáczenie [= *współżycie seksualne*] pachołka z niewiašteką« (1): Initus – Złáczenie pachołka zniewiašteką. *Calep* 530a.

Szereg: »niewiašteki i chłopkowie« (1): y to [*drewno krzyżowe*] chwalić wołá niź zbáwicielá/ y do tego łię zwoływáią/przed nim/ á przy tym y przed iáycámı zaráz/ ktorými go pořpolicie niewiašteki y chłopkowie okłádáią/ vpadáią ná koláná *CzechEp* 81.

a. *Dem*, od „niewiaštea” ‘mężátká, żoná; náložnica’; *uxorcula Mącz* (9) : *RejWiz* 44v; *Mącz* 512a; *RejZwierc* 46v; Włpomina hiřtorya piłmá ł. iż Dárius Krol Perłki/ kierował łwiátem/ á nim zásię niewiašteká *PowodPr* 70; Ale y to zyłk wielki, że prze tę niewiaštekę, Nie przyidzie do zniřczenia dom náłz y do řtráty. *CiekPotr* [31]; mam niewiaštekę w domu Przeto mi łię nie godzi zalećáć nikomu. *ZbyłPrzyg* B4v, B2 [2 r.]; [Nurus Sohns Frau Niewiašteká łynowa *ArtNom Lv*].

niewiašteka czyja (1): Málóch miłá gromado Niewiašteek náłzych niezapomniał/ przeczoby łie barzo rozgniewáć mogły *LudWieř* B3.

2. *Żona syna, synowa; nurus Vulg, PolAnt, JanStat* (21) : Bom przyřzedł wáđzić człowieká z oycem łiego/ y corkę z mátką łey/ y niewiaštekę z łwiekrá łey *BibRadz Matth* 10/35, *Ruth* 1/7; *BudNT Luc* 12/53; [*oddzieli się*] łwiekrá przeciw niewiaštece łwey/ á niewiašteká przeciw łwiekrze łwoiey. *WujNT Luc* 12/53, *Matth* 10/35; NIEWIESTKA, nurus: syná mégo żóná. *SarnStat* 599.

niewiašteka czyja [*w tym: pron poss* (12), *G pron* (1)] (13): *Leop* 1.Reg 4/19; Zátym Noemi rzekłá ku niewiašteká łwoim/ Idźcieź á wroćcie łie káżda do domu mátki łwey *BibRadz Ruth* 1/8, *Gen* 11/31, *Ruth* 1 arg, 6, *Os* 4/14; *BudBib Gen* 11/31, *Ruth* 2/20, *Ezech* 22/11, *Tob* 11/13, 15; *BudNT Luc* 12/53; *WujNT Luc* 12/53.

W połączeniu z imieniem [*zawsze imię + niewiašteka*] (6): Item Pyotrascha Mvtka samodziwyetego zone Hulke syn Hawrilo. a Lazar, doczka Dułcha zynya wuchna. Orynka a niewieřtká wartwara Dyakowa Hapka *LibLeg* 11/102, 11/102v; Noemi z Ruthá niewiašteką łwą wráca łie do Betlehem. *BibRadz Ruth* 1 arg, *Gen* 11/31; *BudBib Gen* 11/31, *Tob* 11/15.

W połączeniach szeregowych (3): Ze wřzy Borwřzkowcze Myełnyka ná ymye Stasya y Myřtká z zoná Dobriká a nyewyeřtká myřtká *LibLeg* 11/102v; *BibRadz Gen* 11/31; *BudBib Gen* 11/31.

3. *Siostra męża, szwagierka* (1) : Głos, Zełw álbo żełwicá/ teź niewiašteká niktóřzi zowa/ to yeřt/ mężowa łiołtrá. *Mącz* 146d.

*** *Bez wystarczájącego kontekřtu* (1) : Femella, eyn weyblin Nyewyářtká. *Murm* 45.

Synonimy. **1.** *biała głowka*; **2.** *cieřć, sneszka, synowa*; **3.** *łwieřć, zołwica, żełw*.

Cf NIEWIASTA